

Handläggare: Lars Lindgren
Tfn: 08-508 18 250

Till
Farsta stadsdelsnämnd

Remissvar angående utredningen "Med modersmålet som grund"

Förslag till beslut:

1. Farsta stadsdelsnämnd beslutar att som svar på remissen till kommunstyrelsen överlämna och återropa stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande.
2. Beslutet förklaras omedelbart justerat.

Gillis Hammar
Stadsdelsdirektör

Birgitta Berg
Chef för förskola, skola, fritid och kultur

Sammanfattning

Kommunfullmäktige beslöt i stadens budget för 2005, att kommunstyrelsen ska ta fram ett förslag på ny organisation för stadens modersmålsundervisning. En utredning tillsattes och redovisar i denna remiss sitt resultat.

Barn och elever med annat modersmål än svenska, har inte uppnått tillfredsställande studieresultat. Effekterna av detta har varit negativa för dessa grupper när det gäller att känna lust till lärandet och se med goda förhoppningar på framtiden. Allt för många har hamnat vid sidan av skolan och därmed tappat den viktiga del av integrationen, som de olika skolformerna utgör. Stadens ledning har inte vela accepterat detta, utan har i skolplanen och i andra dokument visat på vikten av att höja ambitionsnivån.

Den nuvarande modersmålsträningen inom förskolan och modersmålsundervisningen och studiehandledningen inom grundskolan och gymnasiet, har en betydande omfattning i staden. Ca 110 mkr avsätts och 400 pedagoger är engagerade. Lägg därtill de resurser som finns inom kommunala och fristående skolor men som inte köps från Språkcentrum. Resultat från senare tids forskning, pekar också på att det är nödvändigt att ge ämnesundervisning på modersmålet.

Utredningen tar i sitt förslag utgångspunkt i att det krävs betydande stödinsatser för att undanröja såväl strukturella som attitydmässiga hinder för att utveckla stödet till barn/elever med annat modersmål än svenska.

De mest omfattande förslagen handlar om att lägga ner Språkcentrum och flytta över den pedagogiska personalen till skolenheterna och att med dessa pedagoger i arbetslagen, genomföra en omfattande, ämnesmässig kompetensinsats.

Ärendets beredning

Ärendet har diskuterats på möten med barn- och ungdomschefer i staden, behandlats i stadsdelens rektorsgrupp och sammanställts inom avdelningen för förskola, skola, fritid och kultur.

Bakgrund

Uppdraget

Kommunfullmäktige beslutade i stadens budget för 2005 att kommunstyrelsen ska utarbeta ett förslag till ny organisation för stadens modersmålsundervisning.

Utredningsuppdraget anger att förslaget särskilt ska fokusera på:

- organisationens stöd till behoven i stadens skolor (alla skolformer)
- ansvarsfördelningen mellan stadsdelsnämnder och utbildningsnämnd
- personalförsörjningsåtgärder
- kompetensförbättringsåtgärder

Styrdokument

Modersmålsträning, modersmålsundervisning, och studiehandledning regleras genom statliga förordningar. Vid sidan av dessa finns kommunala styrdokument i form av förskoleplan respektive skolplan.

I förskoleplanen (Lpfö) anges bl.a.: *"Förskolan ska bidra till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att både utveckla svenska språket och sitt modersmål."*

I *grundskoleförordningen* anges att varje skolenhet ansvarar för att eleverna erbjuds modersmålsundervisning om modersmålet är ett dagligt umgängesspråk för eleven och eleven har grundläggande kunskaper i språket. Undervisning i modersmål är frivillig för eleverna. Kommunen är dock skyldig att erbjuda modersmålsundervisning om minst fem berättigade elever i kommunen önskar detta. Modersmålsundervisning kan anordnas på flera sätt: utanför schemalagd tid, som språkval eller inom ramen för skolans respektive elevens val.

Vidare stadgar förordningen att en elev ska få studiehandledning på sitt modersmål om eleven behöver det.

I Stockholms skolplan framgår därutöver att: *"För att främja kunskapsutvecklingen hos de tvåspråkiga eleverna, krävs att modersmålsundervisningen utvecklas och integreras med ämnesundervisningen."*

Nulägesbeskrivning

Modersmålsundervisning har bedrivits i Stockholm sedan 1969. Den centrala enheten för samordning av denna undervisning har haft många namn men heter idag Språkcentrum. Dess verksamhet omfattar idag 12000 barn och ungdomar från förskola till gymnasieskola. Undervisning ges på ett 60-tal språk.

Ansaret för att elever som har rätt till modersmålsundervisning får den, åvilar rektor. Rektor kan dock välja hur modersmålsundervisningen ska organiseras. Det innebär att rektor kan anställa egna modersmåls lärare, samverka med andra skolor, eller köpa tjänster från Språkcentrum.

År 2004 tilldelades stadsdelsnämnderna och fristående skolor 183 mkr i modersmålsschablon. Under samma år var Språkcentrums intäkter 111 mkr, vilket innebär att stadsdelar och fristående skolor använde 72 mkr för att organisera modersmålsundervisningen på annat sätt än att köpa tjänster från Språkcentrum.

Förslagen

• Språkcentrum avvecklas

Idag ligger ansvaret för att tillhandahålla modersmåls lärare på utbildningsförvaltningen. Språkcentrum har därför en resurs på 400 medarbetare. Detta utgör inte något hinder för stadsdelsförvaltningarna att anställa egna modersmåls lärare. Förhållandet har enligt utredningen medfört olägenheter, som hindrat ett optimalt utnyttjande av organisationens resurser. Om man vill uppnå de ambitionshöjningar som beskrivs, anser utredningen att Språkcentrum ska avvecklas. En projektorganisation ska då tillsättas av kommunledningen, med uppdrag att genomföra avvecklingen. Projektledaren övertar då fr.o.m. 2005-04-01 ledningsansvaret för Språkcentrum och avvecklar denna enhet senast 2005-12-31.

- **Resursansvaret flyttas till "lägsta möjliga omhändertagandenivå."**

Ansvar för modersmålsundervisningen flyttas i första hand till skolnivå eller eventuellt samverkande skolor. Först när det av ekonomiska och/eller organisatoriska skäl är uppenbart att så inte kan ske, förflyttas ansvaret uppåt i organisationen till stadsdelsnivå och därefter till "fyrgruppsnivå" (De fyra grupper som stadsdelarna är indelade i. I Farstas fall tillsammans med Enskede-Årsta, Skarpnäck och Vantör). I sista hand lyfts ansvaret till enheten för språkutveckling på utbildningsförvaltningen. Grundprincipen är att det är överordnad nivå som ska acceptera att överta resursansvaret.

- **Integrera modersmålstränare/lärare i befintliga arbetslag, som kan ge ämnesundervisning på modersmålet.**

Detta bör enligt utredningen eftersträvas, även i de fall detta kan innebära att barn och ungdomar får resa till annan skola eller stadsdel under längre eller kortare tid.

För att underlätta för berörda modersmålstränare/lärare att gå in i mera ämnesbaserade uppgifter, upprättas kompletterande kompetensutvecklingsinsatser av betydande omfattning. Nuvarande pedagoger vid Språkcentrum ska genomgå ett program, där de har lägst nivå motsvarande behörighet att söka till högskolan, d.v.s. godkänt på gymnasienivå i minst tre ämnen inom naturvetenskapliga ämnen, matematik, eller samhällsvetenskapliga ämnen.

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningen instämmer i att modersmålsundervisningen i Stockholm idag har brister och att en översyn är välkommen och förändringar nödvändiga. Det fria valet av skola i kombination med frivilligheten att ta del av modersmålsundervisning, skapar idag förändringar i en skolas behov av lärarinsatser, som är svåra att förutse. Detta faktum stämmer dåligt överens med att skolorna idag redan på vårterminen är tvungna att skriva kontrakt med Språkcentrum inför hela nästkommande läsår vad gäller köp av modersmålslärtjänster. Inte minst över sommaren, sker sådana förändringar av behoven, att skolorna kan få betala långa perioder för lärtjänster de sedan inte behöver.

En bättre flexibilitet när det gäller skolornas möjligheter att köpa modersmålslärtjänster, är därför nödvändig.

Även modersmålslärares smala kompetensområde försvårar ett flexibelt användande av deras tjänster. I den bemärkelsen är därför utredningsförslaget om en rejäl kompetensutvecklingssatsning för dessa lärare välkommet. Det bör dock påpekas att den satsningen är möjlig att genomföra, även inom nuvarande organisationsform.

Överhuvudtaget anser förvaltningen att utredningen alltför snabbt och på för lösa grunder föreslår en omfattande omorganisation av modersmålsundervisningen i staden. Att en organisation har brister, betyder inte att en omorganisation är enda lösningen. Korrigeringar och utveckling av befintlig organisation bör i första hand övervägas.

Utredningen presenterar också andra förslag som förvaltningen anser vara mycket bristfälligt underbyggda och dåligt motiverade. Ett sådant exempel är då man skriver:

”En avgörande fråga för utvecklingsarbetet utgörs av integrationen av modersmålslärare/tränare i befintliga arbetslag. Detta bör eftersträvas även i de fall som detta kan innebära att barn/elever får resa till annan skola eller stadsdel under en längre eller kortare tid”. (sid 12)

Uppenbarligen menar utredningen att man genom att låta både förskolebarn barn och skolelever resa till annan skola eller annan stadsdel än sin egen, ska skapa underlag för integration av modersmålslärare/tränare i befintliga arbetslag.

Förslaget innebär en ganska drastisk förändring, som innan den genomförs definitivt kräver en noggrann konsekvensanalys. En sådan saknas enligt förvaltningens uppfattning i utredningen.

Ett annat exempel är den föreslagna kompetensutvecklingssatsningen för att bredda modersmålslärares kompetens. Vilka volymer handla det om och till vilken kostnad ? Utredningen ger inte svar på dessa frågor.

Sammanfattningsvis anser förvaltningen att modersmålsundervisningen i Stockholm idag har brister, som gör att en fortsatt granskning av nuvarande organisation är nödvändig.

Den nu gjorda utredningen pekar på vissa förbättringsområden men utgör ett alltför bristfälligt underlag för ett beslut om en omorganisation av modersmålsundervisningen. Alldeles för många frågetecken kvarstår och tänkbara konsekvenser av de framlagda förslagen, utretts alldeles för dåligt.

Förvaltningen föreslår därför att ärendet återremitteras och utreds på nytt för att erhålla bättre konsekvensanalyser som underlag för eventuella beslut.